Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 21 mars 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2014/26/EU – Kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter – Kollektiva förvaltningsorganisationer – Oberoende förvaltningsenheter – Tillträde till verksamhet bestående i förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2000/31/EG – Materiellt tillämpningsområde – Artikel 3.3 – Direktiv 2006/123/EG – Materiellt tillämpningsområde – Artikel 17 led 11 – Artikel 56 FEUF”

I mål C-10/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunale ordinario di Roma (Domstolen i Rom, Italien) genom beslut av den 5 januari 2022, som inkom till domstolen den 5 januari 2022, i målet

Liberi editori e autori (LEA)

mot

Jamendo SA,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Regan samt domarna M. Ilešič (referent), I. Jarukaitis, A. Kumin och D. Gratsias,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: handläggaren C. Di Bella,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 9 februari 2023,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Liberi editori e autori (LEA), genom D. Malandrino, A. Peduto och G.M. Riccio, avvocati,

– Jamendo SA, genom M. Dalla Costa, G. Donà och A. Ferraro, avvocati,

* Rättegångsspråk: italienska.

– Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av R. Guizzi, avvocato dello Stato,

– Österrikes regering, genom A. Posch, J. Schmoll, G. Kunnert och F. Parapatits, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom V. Di Bucci och J. Samnadda, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 25 maj 2023 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/26/EU av den 26 februari 2014 om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter och gränsöverskridande licensiering av rättigheter till musikaliska verk för användning på nätet på den inre marknaden (EUT L 84, 2014, s. 72).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Liberi editori e autori (LEA) (Fria utgivare och upphovsmän) och Jamendo SA, angående Jamendo SA:s verksamhet bestående i förmedling av upphovsrätt och närstående rättigheter i Italien.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2000/31/EG

3 Artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (”Direktiv om elektronisk handel”) (EGT L 178, 2000, s. 1) har följande lydelse:

”Syftet med detta direktiv är att bidra till att den inre marknaden fungerar väl genom att säkerställa den fria rörligheten för informationssamhällets tjänster mellan medlemsstaterna.”

4 Artikel 3.2 i detta direktiv har följande lydelse:

”Medlemsstaterna får inte av skäl som omfattas av det samordnade området begränsa den fria rörligheten för de av informationssamhällets tjänster som har ursprung i en annan medlemsstat.”

5 I artikel 3.3 i direktivet föreskrivs bland annat att artikel 3.2 inte är tillämplig på de områden som anges i bilagan till direktivet.

6 Enligt bilagan är artikel 3.1 och 3.2 i direktiv 2000/31 inte tillämplig ”på följande: … [u]pphovsrätt, närstående rättigheter och rättigheter som avses i [rådets] direktiv 87/54/EEG [av den 16 december 1986 om rättsligt skydd för kretsmönster i halvledarprodukter (EGT L 24, 1987,

s. 36; svensk specialutgåva område 13, volym 16, s. 95)] och i [Europaparlamentets och rådets] direktiv 96/9/EG [av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (EGT L 77, 1996, s. 20)] samt industriellt rättsskydd”.

Direktiv 2006/123/EG

7 Artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (EUT L 376, 2006, s. 36) har rubriken ”Definitioner”. I artikel 1.1 anges följande:

”I detta direktiv fastställs de allmänna bestämmelser som skall underlätta utövandet av etableringsfriheten för tjänsteleverantörer och den fria rörligheten för tjänster, samtidigt som tjänsternas höga kvalitetsnivå bibehålls.”

8 Artikel 3 i detta direktiv har rubriken ”Förhållande till andra bestämmelser i gemenskapsrätten”. I artikel 3.1 föreskrivs följande:

”Om bestämmelserna i detta direktiv strider mot en bestämmelse i en annan gemenskapsrättsakt som reglerar specifika frågor rörande tillträde till och utövande av en tjänsteverksamhet inom särskilda områden eller för särskilda yrken, skall bestämmelsen i den andra gemenskapsrättsakten ges företräde och tillämpas på dessa särskilda områden eller yrken. …”

9 Artikel 16 i direktiv 2006/123 har rubriken ”Frihet att tillhandahålla tjänster”. Artikel 16.1 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall respektera tjänsteleverantörernas rätt att tillhandahålla tjänster i en annan medlemsstat än den där de är etablerade.

…”

10 Artikel 17 i direktivet, med rubriken ”Ytterligare undantag från friheten att tillhandahålla tjänster”, har följande lydelse:

”Artikel 16 skall inte tillämpas på följande:

…

11. Upphovsrätt [och] närstående rättigheter …”

Direktiv 2014/26

11 I skälen 2–4, 7–9, 15, 16, 19 och 55 i direktiv 2014/26 anges följande:

”(2) Spridning av innehåll som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter, däribland böcker, audiovisuella produkter och inspelad musik samt anknutna tjänster, förutsätter licensiering av rättigheter som tillhör olika innehavare av upphovsrätt och närstående rättigheter, såsom författare, utövande konstnärer, producenter och förläggare. En rättighetshavare kan normalt välja mellan individuell eller kollektiv förvaltning av sina rättigheter, såvida medlemsstaterna inte föreskriver något annat, i enlighet med unionsrätten och [Europeiska] unionens och medlemsstaternas internationella åtaganden.

Förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter inbegriper utfärdande av licenser till användare, revision av användare, granskning av hur rättigheterna används, säkerställande av upphovsrätt och närstående rättigheter, inkassering av intäkter från nyttjande av rättigheter och fördelning av utestående belopp till rättighetshavare. Kollektiva förvaltningsorganisationer gör det möjligt för rättighetshavare att få ersättning för nyttjanden … vilka de själva inte skulle vara i stånd att kontrollera eller säkerställa, inbegripet nyttjanden som sker på utländska marknader.

(3) Enligt artikel 167 [FEUF] ska unionen beakta den kulturella mångfalden i sina åtgärder och bidra till kulturens utveckling i medlemsstaterna, med respekt för deras nationella och regionala mångfald samtidigt som unionen ska framhäva det gemensamma kulturarvet. De kollektiva förvaltningsorganisationerna spelar och bör fortsatt spela en viktig roll som främjare av mångfalden av kulturyttringar, såväl genom att göra det möjligt för de minsta och mindre populära repertoarerna att få tillträde till marknaden som genom att tillhandahålla sociala, kulturella och utbildningsrelaterade tjänster till förmån för sina rättighetshavare och allmänheten.

(4) När kollektiva förvaltningsorganisationer etablerat sig inom unionen bör de kunna åtnjuta friheterna enligt fördragen när de representerar rättighetshavare som är bosatta eller etablerade i andra medlemsstater eller när de utfärdar licenser till användare som är bosatta eller etablerade i andra medlemsstater.

…

(7) För att skydda de intressen som tillkommer medlemmar i kollektiva förvaltningsorganisationer, rättighetshavare och tredje parter fordras att medlemsstaternas lagstiftningar relaterade till förvaltning av upphovsrätt och gränsöverskridande licensiering av näträttigheter till musikaliska verk samordnas i syfte att få likvärdiga skyddsåtgärder i hela unionen. Direktivet bör därför basera sig på artikel 50.1 [FEUF].

(8) Syftet med detta direktiv är att uppnå samordning av de nationella bestämmelserna om hur kollektiva förvaltningsorganisationer får inleda sin verksamhet för att förvalta upphovsrätt och närstående rättigheter, om styrelseformerna för dessa organisationer och om ramen för kontroll av deras verksamhet, och det bör därför också baseras på artikel 53.1 [FEUF]. Eftersom det gäller en sektor som tillhandahåller tjänster i hela unionen bör direktivet även basera sig på artikel 62 [FEUF].

(9) Syftet med detta direktiv är att fastställa krav som är tillämpliga på kollektiva förvaltningsorganisationer för att säkerställa stränga normer när det gäller styrelseformer, ekonomisk förvaltning, öppenhet och rapportering. Detta bör dock inte hindra medlemsstaterna från att, i fråga om kollektiva förvaltningsorganisationer som är etablerade på deras territorier, upprätthålla eller införa strängare normer än dem som fastställs i avdelning II i detta direktiv, under förutsättning att dessa strängare normer är förenliga med unionsrätten.

…

(15) Rättighetshavare bör kunna anförtro förvaltningen av sina rättigheter åt oberoende förvaltningsenheter. Sådana oberoende förvaltningsenheter är kommersiella enheter som skiljer sig från kollektiva förvaltningsorganisationer bland annat genom att de inte ägs eller kontrolleras av rättighetshavare. I den mån sådana oberoende förvaltningsenheter utför samma uppgifter som kollektiva förvaltningsorganisationer bör de dock vara skyldiga att lämna viss information till de rättighetshavare som de representerar, till kollektiva förvaltningsorganisationer, till användare och till allmänheten.

(16) Producenter på det audiovisuella området, skivproducenter och sändarföretag licensierar sina egna rättigheter, i vissa fall jämte rättigheter som exempelvis utövande konstnärer överlåtit till dem på basis av individuella avtal, och handlar i eget intresse. Bok-, musik- och tidningsförläggare licensierar rättigheter som överlåtits till dem på grundval av enskilda avtal, och handlar i eget intresse. Därför bör producenter på det audiovisuella området, skivproducenter, sändarföretag och förläggare inte betraktas som oberoende förvaltningsenheter. Vidare bör författares och utövande konstnärers managers och agenter som fungerar som mellanhänder och representerar rättighetshavare i förhållande till kollektiva förvaltningsorganisationer inte betraktas som oberoende förvaltningsenheter, eftersom de inte förvaltar rättigheter i den bemärkelsen att de fastställer tariffer, utfärdar licenser eller inkasserar pengar från användare.

…

(19) Med beaktande av friheterna att tillhandahålla och utnyttja tjänster med avseende på kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter som fastställs i EUF-fördraget bör det krävas att en rättighetshavare fritt kan välja en kollektiv förvaltningsorganisation för förvaltning av sina rättigheter, oavsett om det rör sig om rättigheter för överföring till allmänheten eller mångfaldiganderättigheter, eller kategorier av rättigheter med anknytning till sådana former av utnyttjande som utsändningar, teaterföreställningar eller mångfaldigande för överföring på nätet, förutsatt att den kollektiva förvaltningsorganisationen som rättighetshavaren väljer redan tidigare förvaltar sådana rättigheter eller kategorier av rättigheter.

…

… rättighetshavare [bör] lätt kunna återta sådana rättigheter eller kategorier av rättigheter från en kollektiv förvaltningsorganisation och förvalta dessa rättigheter individuellt eller anförtro eller överlåta förvaltningen av alla eller delar av dem till en annan kollektiv förvaltningsorganisation eller en annan enhet, oberoende av organisationens, den andra enhetens eller rättighetshavarens nationalitet, hemvist eller etableringsort. Om en medlemsstat, i enlighet med unionsrätten och unionens och medlemsstaternas internationella åtaganden, föreskriver obligatorisk kollektiv förvaltning av rättigheter begränsas rättighetshavarnas val till andra kollektiva förvaltningsorganisationer.

…

…

(55) Eftersom målen för detta direktiv, nämligen att förbättra medlemmarnas möjligheter att utöva kontroll över verksamheten i de kollektiva förvaltningsorganisationerna, garantera tillräcklig insyn i dem och förbättra den gränsöverskridande licensieringen av upphovsrättigheter till musikaliska verk för användning på nätet, inte i tillräcklig

utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av deras omfattning och verkningar, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen anta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 [FEU]. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel, går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.”

12 Artikel 1 i direktiv 2014/26, med rubriken ”Syfte”, har följande lydelse:

”I detta direktiv fastställs de krav som är nödvändiga för att säkerställa att kollektiva förvaltningsorganisationer förvaltar upphovsrätt och närstående rättigheter på ett välfungerande sätt. Likaså fastställs krav för de kollektiva förvaltningsorganisationernas gränsöverskridande licensiering av upphovsrättigheter till musikaliska verk för användning på nätet.”

13 Artikel 2 i direktivet, med rubriken ”Tillämpningsområde”, har följande lydelse:

”1. Avdelningarna I, II, IV och V med undantag för artiklarna 34.2 och 38 är tillämpliga på alla kollektiva förvaltningsorganisationer som är etablerade inom unionen.

2. Avdelning III och artiklarna 34.2 och 38 är tillämpliga på kollektiva förvaltningsorganisationer som är etablerade inom unionen och förvaltar upphovsrättigheter till musikaliska verk för gränsöverskridande användning på nätet.

3. De relevanta bestämmelserna i detta direktiv är tillämpliga på enheter som direkt eller indirekt, helt eller delvis ägs eller kontrolleras av en kollektiv förvaltningsorganisation, förutsatt att sådana enheter bedriver en verksamhet som, om den skulle bedrivas av den kollektiva förvaltningsorganisationen, skulle omfattas av bestämmelserna i detta direktiv.

4. Artiklarna 16.1, 18, 20, 21.1 a, b, c, e, f och g, 36 och 42 är tillämpliga på alla oberoende förvaltningsenheter som är etablerade inom unionen.”

14 I artikel 3 i samma direktiv, med rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv gäller följande definitioner:

a) *kollektiv förvaltningsorganisation*: en organisation som har tillstånd enligt lag eller genom överlåtelse, licens eller annat avtal att som sitt enda eller huvudsakliga syfte förvalta upphovsrätter eller närstående rättigheter för mer än en rättighetshavare till gemensamt gagn för dessa rättighetshavare, och som uppfyller minst ett av följande kriterier:
   i) organisationen ägs eller kontrolleras av sina medlemmar,
   ii) organisationen är organiserad på ideell basis.

b) *oberoende förvaltningsenhet*: en organisation som enligt lag eller genom överlåtelse, licens eller annat avtal har tillstånd att som sitt enda eller huvudsakliga syfte förvalta upphovsrätter eller närstående rättigheter för mer än en rättighetshavare till gemensamt gagn för dessa rättighetshavare, och som
   i) inte, vare sig direkt eller indirekt, helt eller delvis, ägs eller kontrolleras av rättighetshavare, och som
   ii) organiseras på vinstbasis.

…

j) *representationsavtal*: avtal mellan kollektiva förvaltningsorganisationer genom vilket en kollektiv förvaltningsorganisation ger en annan kollektiv förvaltningsorganisation tillstånd att förvalta de rättigheter den representerar, inbegripet avtal som sluts enligt artiklarna 29 och 30.

…”

15 I artikel 4 i direktiv 2014/26, med rubriken ”Allmänna principer”, anges följande:

”Medlemsstaterna ska se till att kollektiva förvaltningsorganisationer agerar i bästa intresse för de rättighetshavare vars rättigheter de representerar och att de inte ålägger dem skyldigheter som inte objektivt sett är nödvändiga för skyddet av rättighetshavarnas rättigheter och intressen eller för en effektiv förvaltning av deras rättigheter.”

16 Artikel 5 i direktivet, med rubriken ”Rättighetshavarnas rättigheter”, har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna ska se till att rättighetshavarna har de rättigheter som fastställs i punkterna 2–8 och att dessa rättigheter anges i stadgan eller medlemskapsvillkoren för den kollektiva förvaltningsorganisationen.

2. Rättighetshavarna ska få ge valfri kollektiv förvaltningsorganisation tillstånd att förvalta valfria rättigheter, kategorier av rättigheter eller typer av verk och andra alster, för valfria territorier oberoende av organisationens eller rättighetshavarens nationalitet, hemvist eller etableringsmedlemsstat. Såvida inte den kollektiva förvaltningsorganisationen har objektivt grundade skäl att avslå en begäran om förvaltning ska den vara skyldig att förvalta sådana rättigheter, kategorier av rättigheter eller typer av verk och andra alster, förutsatt att förvaltningen av dem ingår i organisationens verksamhetsområde.

3. Rättighetshavarna ska ha rätt att bevilja licenser för icke-kommersiell användning av rättigheter, kategorier av rättigheter, typer av verk och andra alster efter eget val.

4. Rättighetshavarna ska ha rätt att ta tillbaka tillståndet att förvalta rättigheter, kategorier av rättigheter eller typer av verk och andra alster som de har beviljat en kollektiv förvaltningsorganisation eller att från en sådan organisation ta tillbaka någon av de rättigheter, kategorier av rättigheter, typer av verk och andra alster efter eget val i enlighet med punkt 2 och för de territorier de väljer, med rimligt varsel som inte överskrider sex månader. Den kollektiva förvaltningsorganisationen får besluta att ett sådant avslutande eller frånta gande ska träda i kraft först i slutet av räkenskapsåret.

5. Om det finns utestående belopp till en rättighetshavare för utnyttjande som inträffat innan tillbakatagandet av tillståndet eller frånta gandet av rättigheter trädde i kraft eller under en licens som beviljats innan ett sådant tillbakatagande av rättigheter trädde i kraft, ska rättighetshavaren ha kvar sina rättigheter enligt artiklarna 12, 13, 18, 20, 28 och 33.

6. En kollektiv förvaltningsorganisation får inte begränsa utövandet av rättigheter enligt punkterna 4 och 5 genom att, som ett villkor för att utöva dessa rättigheter, kräva att förvaltningen av rättigheter eller kategorier av rättigheter eller typer av verk eller andra alster som tagits tillbaka anförtros en annan kollektiv förvaltningsorganisation.

…”

17 Artikel 6 i direktivet har rubriken ”Regler för medlemskap i kollektiva förvaltningsorganisationer”. I artikel 6.2 föreskrivs följande:

”En kollektiv förvaltningsorganisation ska godta rättighetshavare och enheter som representerar rättighetshavare, inbegripet andra kollektiva förvaltningsorganisationer och sammanslutningar av rättighetshavare, som medlemmar om de uppfyller kraven för medlemskap, vilka ska baseras på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier. …”

18 Artikel 16 i direktiv 2014/26, med rubriken ”Licensiering”, har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna ska se till att de kollektiva förvaltningsorganisationerna och användarna förhandlar om licensieringen av rättigheter i ärligt uppsåt. …

2. Licensieringsvillkoren ska baseras på objektiva och icke-diskriminerande kriterier. …

Rättighetshavare ska få skälig ersättning för användningen av rättigheterna. Tarifferna för ensamrätter och rättigheter till ersättning ska vara rimliga i förhållande till bland annat det ekonomiska handelsvärdet för användningen av rättigheterna, med beaktande av arten och användningsområdet för verk och andra alster, samt i förhållande till det ekonomiska värdet för de tjänster som den kollektiva förvaltningsorganisationen tillhandahåller. …

3. Kollektiva förvaltningsorganisationer ska utan onödigt dröjsmål besvara förfrågningar från användare och bland annat uppge vilken information som krävs för att organisationen ska kunna erbjuda en licens.

Efter att ha erhållit all relevant information ska den kollektiva förvaltningsorganisationen utan onödigt dröjsmål antingen erbjuda en licens eller ge användaren en motiverad förklaring till varför den inte avser att utfärda en licens för en viss tjänst.

…”

19 Artikel 30 i direktivet har rubriken ”Skyldighet att representera en annan kollektiv förvaltningsorganisation för gränsöverskridande licensiering”. Artikel 30.1 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska se till att när en kollektiv förvaltningsorganisation, som inte utfärdar eller erbjuder sig att utfärda gränsöverskridande licenser för näträttigheter till musikaliska verk i sin egen repertoar, begär att en annan kollektiv förvaltningsorganisation tecknar ett representationsavtal för att representera dessa rättigheter, ska den tillfrågade organisationen godta en sådan begäran om den redan utfärdar eller erbjuder sig att utfärda gränsöverskridande licenser för samma kategori av näträttigheter till musikaliska verk i en eller flera andra kollektiva förvaltningsorganisationers repertoar.”

20 Artikel 36 i nämnda direktiv, med rubriken ”Efterlevnad”, har följande lydelse.

”1. Medlemsstaterna ska se till att de bestämmelser i nationell rätt som antagits enligt de krav som anges i detta direktiv efterlevs av de kollektiva förvaltningsorganisationer som är etablerade inom deras territorium, vilket ska övervakas av de behöriga myndigheter som har utsetts för detta ändamål.

…

3. Medlemsstaterna ska se till att de behöriga myndigheter som utsetts för detta ändamål har befogenhet att ålägga lämpliga sanktioner eller vidta lämpliga åtgärder i fall där bestämmelserna i nationell rätt som antagits för att genomföra detta direktiv inte har efterlevts. Dessa sanktioner och åtgärder ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

…”

21 I artikel 39 i direktiv 2014/26, med rubriken ”Anmälan av kollektiva förvaltningsorganisationer”, föreskrivs följande:

”Senast den 10 april 2016 ska medlemsstaterna, på grundval av den information som de förfogar över, förse kommissionen med en förteckning över kollektiva förvaltningsorganisationer som är etablerade på deras territorier.

Medlemsstaterna ska utan onödigt dröjsmål anmäla eventuella ändringar av denna förteckning till kommissionen.

Kommissionen ska offentliggöra denna information och hålla den uppdaterad.”

22 I artikel 41 i direktivet, med rubriken ”Expertgrupp”, föreskrivs följande:

”Härmed inrättas en expertgrupp. Den ska bestå av företrädare för de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna. Expertgruppens ordförande ska vara en företrädare för kommissionen och den ska sammanträda antingen på ordförandens initiativ eller på begäran av en delegation från en medlemsstat. Gruppen ska ha följande uppgifter:

a) Undersöka hur införlivandet av detta direktiv påverkat situationen med avseende på hur kollektiva förvaltningsorganisationer och oberoende förvaltningsenheter verkar på den inre marknaden samt belysa eventuella svårigheter.

…”

Italiensk rätt

23 Artikel 180 i legge n. 633 – Protezione del diritto d’autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (lag nr 633 om skydd av upphovsrätt och andra närstående rättigheter) av den 22 april 1941 (GURI nr 166 av den 16 juli 1941), i dess lydelse enligt decreto legge n. 148 – Disposizioni urgenti in materia finanziaria e per esigenze indifferibili (lagdekret nr 148 om brådskande åtgärder på finansområdet och om åtgärder som inte kan skjutas upp) av den 16 oktober 2017 (GURI nr 242 av den 16 oktober 2017) (nedan kallad upphovsrättslagen), har följande lydelse:

”Förmedlingsverksamhet, oberoende av hur den genomförs, genom alla former av direkta eller indirekta åtgärder, genom förmedling, fullmakt, representation och även genom överlåtelse i syfte att utöva rätten att uppföra, framföra, recitera, sända via radio och tv, inklusive överföra via satellit till allmänheten, samt att på mekanisk och filmmässig väg återge skyddade verk, är förbehållen Società italiana degli autori ed editori [(SIAE) (italiensk sammanslutning för upphovsmän och utgivare)] och de övriga kollektiva förvaltningsorganisationer som avses i [decreto legislativo n. 35 – Attuazione della direttiva 2014/26/EU sulla gestione collettiva dei diritti d’autore e dei diritti connessi e sulla concessione di licenze multiterritoriali per i diritti su opere musicali per l’uso online nel mercato interno (lagstiftningsdekret nr 35 varigenom direktiv 2014/26/EU genomfördes) av den 15 mars 2017 (GURI nr 72 av den 27 mars 2017) (nedan kallat lagstiftningsdekret nr 35/2017)].

Denna verksamhet bedrivs i syfte att

1. för rättighetshavarnas räkning och i deras intresse utfärda licenser och bevilja tillstånd för ekonomiskt nyttjande av skyddade verk,

2. inkassera intäkter från nämnda licenser och tillstånd,

3. fördela nämnda intäkter bland rättighetshavarna.

[SIAE:s] verksamhet ska även bedrivas i enlighet med de regler som fastställts genom förordning i de andra länder där SIAE har en organiserad representation.

Ovannämnda exklusiva befogenheter påverkar inte möjligheten för upphovsmannen, hans eller hennes efterträdare eller rättsinnehavare att direkt utöva sina rättigheter enligt denna lag.

…”

24 I artikel 4.2 i lagstiftningsdekret nr 35/2017 föreskrivs följande:

”Rättighetshavarna kan ge en valfri kollektiv förvaltningsorganisation eller oberoende förvaltningsenhet tillstånd att förvalta deras rättigheter, kategorier av rättigheter eller typer av verk och andra alster, för valfria territorier oberoende av den kollektiva förvaltningsorganisationens, den oberoende förvaltningsenhetens eller rättighetshavarens nationalitet, hemvist eller etableringsmedlemsstat utan att det påverkar tillämpningen av artikel 180 i [upphovsrättslagen], vad gäller verksamhet bestående i förmedling av upphovsrätter.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

25 LEA är en kollektiv förvaltningsorganisation som regleras av italiensk rätt och som har tillstånd att förmedla upphovsrätter i Italien.

26 Jamendo, ett bolag bildat enligt luxemburgsk rätt, är en oberoende förvaltningsenhet som bedriver verksamhet i Italien sedan år 2004.

27 LEA väckte talan om förbudsföreläggande vid Tribunale ordinario di Roma (Domstolen i Rom, Italien), den hänskjutande domstolen, och yrkade att Jamendo skulle föreläggas att upphöra med sin verksamhet bestående i förmedling av upphovsrätter i Italien. LEA har till stöd för sin talan åberopat att Jamendo bedriver denna verksamhet i Italien rättsstridigt, för det första, på grund av att bolaget inte står med i förteckningen över organisationer som har tillstånd att förmedla upphovsrätter i Italien, för det andra, på grund av att bolaget inte uppfyller de specifika kraven i lagstiftningsdekret nr 35/2017 och, för det tredje, på grund av att bolaget inte informerade ministeriet för telekommunikationer innan verksamheten inleddes, i strid med artikel 8 i lagstiftningsdekretet.

28 Jamendo har vid den hänskjutande domstolen anfört att direktiv 2014/26 har införlivats på ett felaktigt sätt med italiensk rätt och gjort gällande att den italienska lagstiftaren har underlåtit att ge oberoende förvaltningsenheter de rättigheter som föreskrivs i detta direktiv.

29 Jamendo har i detta hänseende påpekat att det enligt artikel 180 i upphovsrättslagen endast är SIAE och de andra kollektiva förvaltningsorganisationer som avses i den bestämmelsen som får bedriva förmedlingsverksamhet i Italien, vilket innebär att oberoende förvaltningsenheter utestängs från att bedriva verksamhet bestående i förmedling av upphovsrätter i Italien och att de åläggs att ingå representationsavtal med SIAE eller andra tillåtna kollektiva förvaltningsorganisationer.

30 Jamendo har i andra hand gjort gällande att bolagets verksamhet inte utgör kollektiv förvaltning, utan direkt förvaltning av upphovsrätt. Jamendo har i detta avseende åberopat skäl 16 i direktiv 2014/26, av vilket det framgår att de enheter som licensierar rättigheter som överlåtits till dem på basis av ”individuella” avtal inte omfattas av begreppet ”oberoende förvaltningsenhet” i den mening som avses i artikel 3 b i direktivet.

31 Enligt den hänskjutande domstolen förefaller Jamendos verksamhet inte kunna betecknas som ”direkt förvaltning”, eftersom Jamendo beviljar licenser och underlicenser, uppbär ersättning i förhållande till hur många gånger verket har nyttjats och tar ut en ersättning som fastställs som en procentandel av de belopp som uppburits. De avtal som Jamendo lägger fram för sina medlemmar förefaller inte heller vara resultatet av individuella förhandlingar och det förhållandet att det finns olika valmöjligheter kan inte påverka kvalificeringen av dessa avtal som ”medlemsavtal”, vilket hindrar att vart och ett av dessa avtal kan anses vara resultatet av en särskild förhandling.

32 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att det enligt artikel 180 i upphovsrättslagen inte är tillåtet för oberoende förvaltningsenheter att bedriva verksamhet bestående i förmedling av rättigheterna att uppföra, framföra, recitera, sända via radio och tv, inklusive överföra via satellit till allmänheten, samt att på mekanisk och filmmässig väg återge skyddade verk.

33 Mot denna bakgrund beslutade Tribunale ordinario di Roma (Domstolen i Rom) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska direktiv 2014/26… tolkas så, att det utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken tillträde till marknaden för förmedling av upphovsrätter, eller under alla omständigheter utfärdande av licenser till användare, är förbehållet rättssubjekt som enligt definitionen i samma direktiv kvalificeras som kollektiva förvaltningsorganisationer, medan rättssubjekt som kvalificeras som oberoende förvaltningsenheter utestängs från nämnda marknad, oberoende av om de är etablerade i samma medlemsstat eller i andra medlemsstater?”

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning

34 Vid förhandlingen vid EU-domstolen gjorde den italienska regeringen gällande att begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till sakprövning, eftersom det nationella målet är fiktivt.

35 Enligt nämnda regering är det förhållandet att parterna i det nationella målet, vid EU-domstolen, har gjort gällande samstämmiga ståndpunkter, som syftar till att det ska fastställas att den italienska lagstiftningen – enligt vilken endast kollektiva förvaltningsorganisationer, och inte oberoende förvaltningsenheter, får bedriva verksamhet bestående i förmedling av upphovsrätter – är oförenlig med unionsrätten, tillräckligt för att det ska kunna slås fast att tvisten i det nationella målet är konstlad.

36 EU-domstolen erinrar i detta hänseende om att det av fast rättspraxis framgår att det, inom ramen för det samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna som införts genom artikel 267 FEUF, ankommer uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts av den nationella domstolen avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 12 oktober 2023, INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, punkt 32 och där angiven rättspraxis).

37 Frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras således vara relevanta. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen eller giltighetsprövningen av en unionsbestämmelse inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 12 oktober 2023, INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, punkt 33 och där angiven rättspraxis).

38 EU-domstolen konstaterar i förevarande fall att LEA vid den hänskjutande domstolen visserligen har yrkat att Jamendo ska föreläggas att upphöra med sin verksamhet bestående i förmedling av upphovsrätter i Italien på grund av att denna verksamhet strider mot den italienska lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, men att LEA samtidigt i sitt skriftliga yttrande till EU-domstolen i huvudsak har gjort gällande att denna italienska lagstiftning inte är förenlig med unionsrätten.

39 Mot bakgrund av den rättspraxis som det erinrats om i punkterna 36 och 37 ovan är denna omständighet, liksom den omständigheten att parterna i det nationella målet är ense om hur unionsrätten ska tolkas, emellertid inte tillräcklig för att påverka bedömningen att det föreligger en verklig tvist vid den nationella domstolen och följaktligen inte heller för att påverka frågan huruvida begäran om förhandsavgörande ska kunna tas upp till sakprövning, när det inte finns några omständigheter som på ett uppenbart sätt visar att tvisten är konstlad eller fiktiv (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 november 2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, punkterna 37–39, och dom av den 19 juni 2012, Chartered Institute of Patent Attorneys, C-307/10, EU:C:2012:361, punkterna 31–34).

40 Det ska emellertid påpekas att den hänskjutande domstolen i sin tolkningsfråga har hänvisat till oberoende förvaltningsenheter ”oberoende av om de är etablerade i samma medlemsstat eller i andra medlemsstater”. Jamendo är etablerat i Luxemburg och det finns inga uppgifter i handlingarna i målet som tyder på att det nationella målet skulle avse någon oberoende förvaltningsenhet etablerad i Italien. EU-domstolen konstaterar under dessa förhållanden att tolkningsfrågan är hypotetisk i den mån den avser oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i den berörda medlemsstaten.

41 I enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkt 37 ovan ska begäran om förhandsavgörande följaktligen avvisas i den del den avser oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i Italien.

Prövning av tolkningsfrågan

42 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida direktiv 2014/26 ska tolkas så, att det utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, enligt vilken oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i en annan medlemsstat generellt och ovillkorligen utestängs från möjligheten att tillhandahålla sina tjänster avseende förvaltning av upphovsrätt i den förstnämnda medlemsstaten.

43 Såsom framgår av skälen 7, 8 och 55 i nämnda direktiv syftar direktivet till att samordna de nationella bestämmelserna om hur kollektiva förvaltningsorganisationer får inleda sin verksamhet för att förvalta upphovsrätt och närstående rättigheter, om styrelseformerna för dessa organisationer och om ramen för kontroll av deras verksamhet samt om villkoren för gränsöverskridande licensiering av upphovsrättigheter till musikaliska verk för användning på nätet, för att skydda de intressen som tillkommer medlemmar i kollektiva förvaltningsorganisationer, rättighetshavare och tredje parter genom att säkerställa att de åtnjuter ett likvärdigt skydd i hela unionen.

44 I detta syfte föreskrivs det i artikel 1 i nämnda direktiv, jämförd med skäl 9 i direktivet, att det i direktivet bland annat fastställs krav som är tillämpliga på kollektiva förvaltningsorganisationer för att säkerställa stränga normer när det gäller styrelseformer, ekonomisk förvaltning, öppenhet och rapportering.

45 Unionslagstiftaren konstaterade, såsom anges i skäl 15 i direktiv 2014/26, att oberoende förvaltningsenheter, trots att de är kommersiella enheter som skiljer sig från kollektiva förvaltningsorganisationer, bland annat genom att de inte ägs eller kontrolleras av rättighetshavare, bedriver samma verksamhet som kollektiva förvaltningsorganisationer, och ansåg därför att de borde vara skyldiga att lämna viss information.

46 I detta syfte anges i artikel 2.4 i direktiv 2014/26 att vissa särskilda bestämmelser i detta direktiv – avseende rapportering av uppgifter till de rättighetshavare som dessa enheter representerar, till kollektiva förvaltningsorganisationer, till användare och till allmänheten – ska vara tillämpliga på oberoende förvaltningsenheter.

47 Artikel 5 i direktivet, som i punkt 2 ger rättighetshavarna rätt att välja den kollektiva förvaltningsorganisation som ska företräda dem, oberoende av organisationens eller rättighetshavarens nationalitet, hemvist eller etableringsmedlemsstat, ingår emellertid inte bland de bestämmelser som räknas upp i artikel 2.4 i direktivet.

48 Såsom generaladvokaten har påpekat, i punkt 38 i sitt förslag till avgörande, finns det inte heller någon annan bestämmelse i direktiv 2014/26 som reglerar dessa enheters tillträde till den verksamhet som består i förvaltning av upphovsrätter.

49 Det anges förvisso i skäl 19 i direktiv 2014/26 bland annat att rättighetshavare lätt bör kunna återta sådana rättigheter från en kollektiv förvaltningsorganisation och förvalta dessa rättigheter individuellt eller anförtro förvaltningen till en annan kollektiv förvaltningsorganisation eller en annan enhet, oberoende av den berörda organisationens, den andra enhetens eller rättighetshavarens nationalitet, hemvist eller etableringsort.

50 Möjligheten för rättighetshavarna att återta förvaltningen av rättigheterna från en kollektiv förvaltningsorganisation, vilken föreskrivs i artikel 5.4 i direktivet, medför emellertid inte någon skyldighet för medlemsstaterna att se till att rättighetshavarna har rätt att ge en valfri oberoende förvaltningsenhet tillstånd att förvalta deras rättigheter, oberoende av denna enhets nationalitet, hemvist eller etableringsmedlemsstat.

51 Vidare kan skäl 19 i direktivet inte leda till en tolkning av artikel 2.4 och artikel 5.2 i direktivet som är oförenlig med dessa bestämmelsers lydelse. Det framgår nämligen av fast rättspraxis att ingressen till en unionsrättsakt förvisso kan precisera innehållet i bestämmelserna i denna rättsakt och ge ett tolkningsunderlag, som kan belysa lagstiftarens vilja, men att den däremot inte är juridiskt bindande och inte kan åberopas för att göra avsteg från själva bestämmelserna i rättsakten eller för att tolka dessa bestämmelser på ett sätt som uppenbart strider mot deras lydelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 mars 2021, Balgarska Narodna Banka, C-501/18, EU:C:2021:249, punkt 90 och där angiven rättspraxis).

52 Med hänsyn till att artikel 2.4 i direktiv 2014/26 innehåller en uttömmande uppräkning av de bestämmelser som är tillämpliga på oberoende förvaltningsenheter, kan artikel 5.1, 5.2 och 5.4 i detta direktiv, jämförd med skäl 19 i direktivet, följaktligen inte tolkas så, att den ålägger medlemsstaterna att se till att rättighetshavarna har rätt att ge en valfri oberoende förvaltningsenhet tillstånd att förvalta deras rättigheter oberoende av den berörda oberoende förvaltningsenhetens eller den berörda rättighetshavarens nationalitet, hemvist eller etableringsmedlemsstat.

53 Eftersom direktiv 2014/26 inte innehåller någon sådan skyldighet eller, mer allmänt, någon bestämmelse som reglerar dessa enheters tillträde till verksamheten bestående i förvaltning av upphovsrätter, finner EU-domstolen att direktivet inte harmoniserar villkoren för ett sådant tillträde, och följaktligen inte utgör hinder för en lagstiftning i en medlemsstat som generellt och ovillkorligen utestänger oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i en annan medlemsstat från möjligheten att tillhandahålla sina tjänster avseende förvaltning av upphovsrätter i den förstnämnda medlemsstaten.

54 Detta leder emellertid inte till slutsatsen att en sådan nationell lagstiftning inte alls omfattas av unionsrätten och än mindre att den är förenlig med unionsrätten.

55 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att det nationella målet rör en situation som har samband med handeln mellan medlemsstaterna, eftersom Jamendo, ett bolag bildat enligt luxemburgsk rätt, enligt italiensk lagstiftning är förhindrat från att tillhandahålla tjänster i Italien avseende förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter i egenskap av oberoende förvaltningsenhet. Av dessa uppgifter framgår att det finns anledning för EU-domstolen att, med beaktande av saken i det nationella målet, tolka andra bestämmelser i unionsrätten för att kunna ge ett användbart svar till den hänskjutande domstolen.

56 Eftersom den aktuella lagstiftningen reglerar situationer som har samband med handeln mellan medlemsstaterna, kan den nämligen omfattas av de bestämmelser i EUF-fördraget som rör de grundläggande friheterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 september 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 49 och där angiven rättspraxis).

57 I detta avseende erinrar EU-domstolen om att det enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar, som gör det möjligt för den

domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. Den omständigheten att den hänskjutande domstolen, formellt sett, har begränsat sina frågor till att avse tolkningen av en viss bestämmelse i unionsrätten utgör följaktligen inte hinder för att EU-domstolen tillhandahåller den domstolen alla uppgifter om unionsrättens tolkning som kan vara användbara vid avgörandet av det nationella målet, oberoende av om det har hänvisats därtill i frågorna eller inte. Det ankommer härvid på EU-domstolen att utifrån samtliga uppgifter som den nationella domstolen har lämnat, och i synnerhet utifrån skälen i beslutet om hänskjutande, avgöra vilka delar av unionsrätten som behöver tolkas med hänsyn till saken i målet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 september 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 50 och där angiven rättspraxis).

58 Dessutom ska nationella åtgärder inom ett område där det har skett en fullständig harmonisering på unionsnivå bedömas mot bakgrund av harmoniseringsbestämmelserna och inte mot bakgrund av de primärrättsliga bestämmelserna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 september 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 52).

59 I förevarande fall har direktiv 2014/26, såsom framgår av punkt 53 ovan, förvisso inte medfört någon harmonisering av villkoren för att oberoende förvaltningsenheter ska få tillträde till verksamheten bestående i förvaltning av upphovsrätter. I likhet med vad generaladvokaten har påpekat, i punkterna 40 och 41 i sitt förslag till avgörande, ska det emellertid även prövas huruvida de tjänster avseende förvaltning av upphovsrätter och närstående rättigheter som tillhandahålls av en oberoende förvaltningsenhet, såsom Jamendo, kan omfattas av det materiella tillämpningsområdet för direktiv 2000/31 eller direktiv 2006/123.

60 Det ska inledningsvis påpekas att direktiv 2000/31, enligt dess artikel 1.1, specifikt reglerar informationssamhällets tjänster. Enligt artikel 3.1 i direktiv 2006/123 ska detta sistnämnda direktiv inte tillämpas om dess bestämmelser strider mot en bestämmelse i en annan unionsrättsakt som reglerar specifika frågor rörande tillträde till och utövande av en tjänsteverksamhet inom särskilda områden eller för särskilda yrken.

61 Det ska således först prövas huruvida verksamhet bestående i förvaltning av upphovsrätt som utövas av oberoende förvaltningsenheter regleras av direktiv 2000/31 och, om så inte är fallet, huruvida denna verksamhet omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2006/123.

Huruvida direktiv 2000/31 är tillämpligt

62 Enligt artikel 3.2 i direktiv 2000/31 får medlemsstaterna inte begränsa den fria rörligheten för de av informationssamhällets tjänster som har ursprung i en annan medlemsstat.

63 Enligt artikel 3.3 i nämnda direktiv är artikel 3.1 och 3.2 emellertid inte tillämplig på ”de områden” som anges i bilagan till direktivet, vilken bland annat avser ”upphovsrätt” och ”närstående rättigheter”.

64 Domstolen konstaterar att det undantag som föreskrivs i artikel 3.3 i direktiv 2000/31 är brett formulerat och allmänt avser inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster på ”området” för upphovsrätt och närstående rättigheter.

65 Det finns dessutom inte något i direktivet som tyder på att unionslagstiftaren, genom att anta detta undantag, ville utesluta tjänster avseende förvaltning av upphovsrätter och närstående rättigheter från undantagets tillämpningsområde.

66 Förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter, vilken såsom framgår av skäl 2 i direktiv 2014/26 inbegriper bland annat utfärdande av licenser till användare, granskning av hur rättigheterna används, säkerställande av upphovsrätt och närstående rättigheter, inkassering av intäkter från nyttjande av rättigheter och fördelning av utestående belopp till rättighetshavare, ska således anses omfattas av undantaget i artikel 3.3 i direktiv 2000/31, jämförd med bilagan till detta direktiv.

67 Denna tolkning påverkas inte av den omständigheten att artikel 3.3 i direktiv 2000/31, i egenskap av undantag från huvudregeln i artikel 3.2 i direktivet, ska tolkas restriktivt. Även om det framgår av fast rättspraxis att bestämmelser som utgör undantag från en grundläggande frihet ska tolkas restriktivt, är det likväl nödvändigt att säkerställa den ändamålsenliga verkan av det sålunda införda undantaget och att respektera dess syfte (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 oktober 2011, Football Association Premier League m.fl., C-403/08 och C-429/08, EU:C:2011:631, punkterna 162 och 163).

68 Under dessa omständigheter konstaterar domstolen att bestämmelserna i direktiv 2000/31 inte är tillämpliga på tjänster som avser förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter.

Huruvida direktiv 2006/123 är tillämpligt

69 Enligt artikel 1.1 i direktiv 2006/123 syftar nämnda direktiv bland annat till att underlätta utövandet av den fria rörligheten för tjänster, samtidigt som tjänsternas höga kvalitetsnivå bibehålls.

70 I detta syfte ska medlemsstaterna, enligt artikel 16.1 första stycket i detta direktiv, respektera tjänsteleverantörernas rätt att tillhandahålla tjänster i en annan medlemsstat än den där de är etablerade.

71 Enligt artikel 17 led 11 i direktivet ska artikel 16 emellertid inte tillämpas på upphovsrätt och närstående rättigheter.

72 Domstolen har tolkat denna bestämmelse så, att kollektiv förvaltning av upphovsrätt inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 16 i direktiv 2006/123 (dom av den 27 februari 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 65).

73 Detta undantag är nämligen, i likhet med det undantag som föreskrivs i artikel 3.3 i direktiv 2000/31, brett formulerat och avser upphovsrätt och närstående rättigheter i allmänhet. Det går därför inte att av artikel 17 led 11 i direktiv 2006/123 sluta sig till att unionslagstiftaren hade för avsikt att undanta tjänster avseende förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter från undantagets tillämpningsområde.

74 Av detta följer att tjänster avseende förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 16 i direktiv 2006/123.

75 Eftersom tillträdet för oberoende förvaltningsenheter till verksamhet bestående i förvaltning av upphovsrätter, såsom framgår av punkterna 53, 68 och 74 ovan, inte har harmoniserats fullständigt på unionsnivå, omfattas fastställandet av regler på detta område av medlemsstaternas befogenhet, under förutsättning att bestämmelserna i EUF-fördraget, särskilt bestämmelserna om de grundläggande friheterna, iakttas (se, för ett liknande resonemang, dom av den

18 september 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 56 och där angiven rättspraxis). En sådan nationell lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet ska således bedömas mot bakgrund av de relevanta bestämmelserna i primärrätten, i förevarande fall artikel 56 FEUF.

Huruvida den nationella åtgärden är förenlig med friheten att tillhandahålla tjänster, vilken garanteras i artikel 56 FEUF

76 Det framgår av fast rättspraxis att artikel 56 FEUF utgör hinder för varje nationell åtgärd som – även om den är tillämplig utan åtskillnad – innebär att unionsmedborgarnas utövande av friheten att tillhandahålla tjänster, vilken garanteras i nämnda bestämmelse, förbjuds, försvåras eller blir mindre attraktivt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 februari 2021, Katoen Natie Bulk Terminals och General Services Antwerp, C-407/19 och C-471/19, EU:C:2021:107, punkt 58 och där angiven rättspraxis).

77 I förevarande fall ska det konstateras att en sådan nationell åtgärd som den som är aktuell i det nationella målet – i och med att den inte tillåter oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i en annan medlemsstat att tillhandahålla sina tjänster avseende förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter i Italien och därmed tvingar dessa att ingå representationsavtal med en kollektiv förvaltningsorganisation med tillstånd i denna medlemsstat – uppenbart utgör en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster, vilken garanteras i artikel 56 FEUF.

78 Denna inskränkning kan emellertid vara berättigad om den motiveras av tvingande skäl av allmänintresse, förutsatt att den är ägnad att säkerställa att det eftersträvade målet av allmänintresse uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 februari 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 70).

Huruvida det föreligger ett tvingande skäl av allmänintresse som kan motivera den berörda inskränkningen

79 Enligt fast rättspraxis utgör skyddet av immateriella rättigheter ett tvingande skäl av allmänintresse (dom av den 27 februari 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 71 och där angiven rättspraxis).

80 En sådan lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet kan således vara motiverad med hänsyn till målet att skydda upphovsrätten.

Huruvida den berörda inskränkningen är proportionerlig

81 Vad gäller frågan huruvida den aktuella inskränkningen är proportionerlig ska det först prövas huruvida den inskränkning som består i att utestänga oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i en annan medlemsstat från verksamheten bestående i förmedling av upphovsrätter är ägnad att säkerställa förverkligandet av det mål av allmänintresse, kopplat till skyddet av upphovsrätt, som eftersträvas med en sådan åtgärd.

82 Domstolen har i detta hänseende slagit fast att en nationell lagstiftning som medför att en upphovsrättsorganisation får monopol inom den berörda medlemsstaten på att förvalta upphovsrätter till en viss kategori av skyddade verk, ska anses vara ägnad att skydda de

immateriella rättigheterna, eftersom den möjliggör en effektiv förvaltning av upphovsrätten och närstående rättigheter och en effektiv kontroll av att de iakttas inom den berörda medlemsstaten (dom av den 27 februari 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 72).

83 I förevarande fall medför den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet emellertid inte att en kollektiv förvaltningsorganisation ges monopol på att förvalta upphovsrätter i den berörda medlemsstaten. Enligt artikel 180 i upphovsrättslagen får nämligen inte bara SIAE utöva denna verksamhet i Italien, utan även de kollektiva förvaltningsorganisationer som avses i lagstiftningsdekret nr 35/2017. I artikel 4.2 i nämnda lagstiftningsdekret föreskrivs nämligen att rättighetshavarna kan ge en valfri kollektiv förvaltningsorganisation eller oberoende förvaltningsenhet tillstånd att förvalta deras rättigheter, och detta ”oberoende av den kollektiva förvaltningsorganisationens, den oberoende förvaltningsenhetens eller rättighetshavarens nationalitet, hemvist eller etableringsmedlemsstat”, samtidigt som det preciseras att tillämpningen av denna bestämmelse inte påverkar tillämpningen av artikel 180 i upphovsrättslagen.

84 Såsom framgår av begäran om förhandsavgörande får nämnda bestämmelse till följd att oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i en annan medlemsstat hindras från att bedriva verksamhet bestående i förvaltning av upphovsrätter i Italien, samtidigt som kollektiva förvaltningsorganisationer som är etablerade i andra medlemsstater ges möjlighet att bedriva sådan verksamhet.

85 Enligt fast rättspraxis är nationell lagstiftning ägnad att säkerställa förverkligandet av det eftersträvade målet endast om den verkligen svarar mot en önskan att uppnå detta mål på ett konsekvent och systematiskt sätt (dom av den 3 februari 2021, Fussl Modestraße Mayr, C-555/19, EU:C:2021:89, punkt 59 och där angiven rättspraxis).

86 Det ska följaktligen prövas huruvida den skillnad i behandling som föreskrivs i den italienska lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, mellan kollektiva förvaltningsorganisationer och oberoende förvaltningsenheter, uppfyller ett sådant krav.

87 Till skillnad från vad som gäller för kollektiva förvaltningsorganisationer, vilka har varit föremål för en omfattande harmonisering vad gäller tillträdet till verksamheten bestående i förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter, styrelseformerna och ramen för kontroll av deras verksamhet, är endast ett begränsat antal bestämmelser i direktiv 2014/26 – såsom framgår av artikel 2.4 i direktivet – tillämpliga på oberoende förvaltningsenheter, och flera av de krav som föreskrivs i direktivet gäller således inte för dessa enheter.

88 För det första är det nämligen endast kollektiva förvaltningsorganisationer som är skyldiga att bevilja licenser på grundval av objektiva och icke-diskriminerande kriterier enligt artikel 16.2 i direktiv 2014/26, medan oberoende förvaltningsenheter endast är skyldiga att förhandla om beviljandet av licenser i ärligt uppsåt i enlighet med artikel 16.1 och att utbyta all information som är nödvändig för detta ändamål. Enligt artikel 16.2 är det endast kollektiva förvaltningsorganisationer som är skyldiga att bevilja de rättighetshavare som de representerar en skälig ersättning för användningen av deras rättigheter. Kollektiva förvaltningsorganisationer är även skyldiga att tillämpa rimliga tariffer, i förhållande till bland annat det ekonomiska handelsvärdet för användningen av rättigheterna, med beaktande av arten och användningsområdet för verk och andra alster, samt i förhållande till det ekonomiska värdet för de tjänster som den kollektiva förvaltningsorganisationen tillhandahåller, medan oberoende förvaltningsenheter får tillämpa vilka tariffer de vill.

89 Till skillnad från oberoende förvaltningsenheter är kollektiva förvaltningsorganisationer, enligt artikel 16.3 i direktivet, dessutom skyldiga att utan onödigt dröjsmål besvara förfrågningar från användarna och erbjuda dem en licens eller, om detta inte är möjligt, att motivera varför de inte avser att utfärda en licens för en viss tjänst.

90 För det andra är oberoende förvaltningsenheter, till skillnad från kollektiva förvaltningsorganisationer, inte skyldiga att godta rättighetshavare som medlemmar om de uppfyller kraven för medlemskap, vilka i enlighet med artikel 6.2 i direktivet ska baseras på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

91 För det tredje är oberoende förvaltningsenheter inte skyldiga att förvalta rättighetshavares rättigheter på deras begäran, vilket kollektiva förvaltningsorganisationer enligt artikel 5.2 andra meningen i direktiv 2014/26 – om det inte finns objektivt grundade skäl att avslå en begäran om förvaltning – är skyldiga att göra, när förvaltningen av rättigheterna ingår i organisationens verksamhetsområde. Detta innebär att oberoende förvaltningsenheter kan välja de mest ekonomiskt lönsamma kategorierna av rättigheter och överlåta åt de kollektiva förvaltningsorganisationerna att förvalta övriga rättigheter. De oberoende förvaltningsenheterna omfattas inte heller av skyldigheten enligt artikel 5.4 i direktivet att respektera rättighetshavarnas frihet att ta tillbaka tillståndet att förvalta deras rättigheter, kategorier av rättigheter eller typer av verk eller att ta tillbaka rättigheter för vissa territorier.

92 För det fjärde är oberoende förvaltningsenheter, till skillnad från kollektiva förvaltningsorganisationer, inte bundna av bestämmelserna om villkor för medlemskap, styrelseformer, kontroll och intressekonflikter som återfinns i artiklarna 6–10 i direktiv 2014/26 och inte heller av bestämmelserna om klagomål och tvistlösningsförfaranden i artiklarna 33–35 i direktivet.

93 För det femte omfattas dessa enheter inte av kraven på förvaltning av rättighetsintäkter enligt artiklarna 11–15 i direktiv 2014/26, vilket medför att de kan maximera sin vinst.

94 För det sjätte, vad gäller de särskilda krav på öppenhet som uppställs i direktivet, är det endast artikel 20 och vissa bestämmelser i artikel 21 i direktivet som är tillämpliga på oberoende förvaltningsenheter. Särskilt gäller att oberoende förvaltningsenheter, till skillnad från kollektiva förvaltningsorganisationer, inte omfattas av de skyldigheter som föreskrivs i kapitel 5 i direktiv 2014/26, bland annat skyldigheten att upprätta en årlig insynsrapport enligt artikel 22 i direktivet.

95 För det sjunde och slutligen är inte heller avdelning III i direktiv 2014/26, om gränsöverskridande licensiering av näträttigheter till musikaliska verk, tillämplig på oberoende förvaltningsenheter.

96 Mot denna bakgrund finner domstolen att det förhållandet att oberoende förvaltningsenheter, enligt den aktuella nationella lagstiftningen, särbehandlas i förhållande till kollektiva förvaltningsorganisationer svarar mot önskan att uppnå målet att skydda upphovsrätten på ett konsekvent och systematiskt sätt, eftersom det i direktiv 2014/26 föreskrivs lägre krav för oberoende förvaltningsenheter än för kollektiva förvaltningsorganisationer, särskilt vad gäller tillträde till verksamheten bestående i förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter, licensiering, styrelseformer och ramen för den kontroll som de är föremål för. Under dessa omständigheter kan en sådan särbehandling anses vara ägnad att säkerställa förverkligandet av detta mål.

97 Vad härefter gäller frågan huruvida den inskränkning som består i att utestänga oberoende förvaltningsenheter från verksamheten bestående i förmedling av upphovsrätter går utöver vad som är nödvändigt för att säkerställa förverkligandet av det mål av allmänintresse som är kopplat till skyddet av upphovsrätten, ska det emellertid påpekas att en åtgärd som i mindre utsträckning inskränker friheten att tillhandahålla tjänster bland annat skulle kunna bestå i att för tillhandahållandet av tjänster avseende förmedling av upphovsrätter i den berörda medlemsstaten föreskriva särskilda lagstadgade krav som är motiverade med hänsyn till målet att skydda upphovsrätten.

98 Under dessa omständigheter konstaterar domstolen att den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, i den mån den innebär att varje oberoende förvaltningsenhet, oavsett vilka lagstadgade krav som gäller för enheten enligt den nationella rätten i den medlemsstat där enheten är etablerad, helt och hållet hindras från att utöva en grundläggande frihet som garanteras i EUF-fördraget, förefaller gå utöver vad som är nödvändigt för att skydda upphovsrätten.

99 Mot bakgrund av samtliga dessa överväganden ska den fråga som ställts besvaras enligt följande. Artikel 56 FEUF, jämförd med direktiv 2014/26, ska tolkas så, att den utgör hinder för en lagstiftning i en medlemsstat enligt vilken oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i en annan medlemsstat generellt och ovillkorligen utestängs från möjligheten att tillhandahålla sina tjänster avseende förvaltning av upphovsrätt i den förstnämnda medlemsstaten.

Rättegångskostnader

100 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Artikel 56 FEUF, jämförd med Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/26/EU av den 26 februari 2014 om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter och gränsöverskridande licensiering av rättigheter till musikaliska verk för användning på nätet på den inre marknaden

ska tolkas så,

att den utgör hinder för en lagstiftning i en medlemsstat enligt vilken oberoende förvaltningsenheter som är etablerade i en annan medlemsstat generellt och ovillkorligen utestängs från möjligheten att tillhandahålla sina tjänster avseende förvaltning av upphovsrätt i den förstnämnda medlemsstaten.

Underskrifter